

A termékfelelősség hazai joggyakorlata¹

Az elmúlt évek technológiai fejlődése jelentős hatást gyakorolt társadalmunkra, érintve a szociális kapcsolatokat és a gazdasági működést. E folyamatok alapvető átalakulást hoztak, amelyek a jogtudomány hagyományos szemléletét új kihívások elé állítják. Egyrészt a dogmatikus jogi gondolkodás új megközelítéseket igényel, másrészt a kodifikáció fokozódása figyelhető meg, amely új jogszabályok elfogadásában és meglévő jogszabályok jelentős módosításában nyilvánul meg. A változások a termékfelelősség területét is érintik, különösen a megváltozott gyártási folyamatok és az összekapcsolt termékek elterjedése miatt, amelyek több ponton jogalkalmazási bizonytalanságokat okoznak, különösen a szoftve-rekre és azok frissítésére. E bizonytalanságok ösztönözték az új termékfelelősségi irányelv elfogadását. Jelen tanulmány a bekövetkezett normatív változás figyelembevételével a magyar bírói gyakorlat vizsgálatára vállalkozik, célja az új szabályozás hatékonyabb alkalmazásának elősegítése.

Tárgyszavak:

technológia, szoftver, termékfelelősség, bíróság, joggyakorlat

Technological developments in recent years have had a significant impact on our society, affecting social relations and economic functioning. These processes have brought about fundamental changes which pose new challenges to the traditional approach to jurisprudence. On the one hand, dogmatic legal thinking requires new approaches and, on the other, there has been an increase in codification, which is reflected in the adoption of new and significant amendments to existing legislation. The changes also affect the area of product liability, particularly due to changes in manufacturing processes and the proliferation of linked products, which cause uncertainties in the application of law in several areas, especially with regard to software and its updates. These uncertainties have prompted the adoption of the new Product Liability Directive. Taking into account the normative changes having

1 A tanulmány a K 142232 számú szerződés keretében a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával az európai adatgazdaság és adatvagyon szabályozási keretei című, K_22 „OTKA” számú pályázati program finanszírozásában valósult meg.

taken place, this study examines Hungarian judicial practice with the aim of promoting a more effective application of the new regulations.

Keywords:

technology, software, product liability, court, jurisprudence

1. Bevezetés

Az elmúlt évek technológiai fejlődése – különösen a mesterséges intelligencia (MI) térnyerése – jelentős figyelmet kapott a tudományos és gazdasági diskurzusban. Egyre gyakrabban esik szó a negyedik ipari forradalomról,² valamint a dataizmus jelenségéről,³ amelyek alapvető társadalmi és gazdasági átalakulásokat vetítenek előre. Bár a változások pontos iránya és mértéke továbbra is bizonytalan, a jövőkutatók által felvázolt forgatókönyvek radikális modernizációt jeleznek.⁴ Ezzel párhuzamosan a sajtó és a közbeszéd is fokozott érdeklődéssel követi az új technológiai fejlesztések lehetséges társadalmi hatásait.

Az MI-alapú technológiák által előidézett fejlődés következtében az elmúlt évek egyik legjelentősebb uniós kodifikációs eredménye, az AI Act⁵ elfogadása kiemelt figyelmet kapott.⁶ Ugyanakkor a technológiai és műszaki fejlődés hatása ennél jóval szélesebb körű: alapjaiban alakítja át a gyártási folyamatokat és az értékesítési láncokat. Ennek következtében szükségessé vált az uniós termékfelelősségi irányelv⁷ – az egyik alapvető európai jogi norma – felülvizsgálata is. Az Európai Bizottság 2022-ben tette közzé a vonatkozó módosító javaslatát,⁸

- 2 Lásd például *Birher Nándor*, A modern technológiák szabályozásának változásai: teoria versus praxis, etika versus protokoll. In: *Homicskó Árpád (szerk.)*, A digitalizáció hatása az egyes jogterületeken. Budapest, 2020, 11. o.
- 3 Lásd *Rasch Miriam*, Súrlódás. Etika a dataizmus korában. Budapest, 2022, 23–43. o.
- 4 E tárgykörben a talán két legismertebb mű: *Bostrom Nick*, Szuperintelligencia. Budapest, 2015; *Kurzweil Ray*, A szingularitás küszöbén - Amikor az emberiség meghaladja a biológiát. Budapest. 2014.
- 5 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, 168/2013/EU, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (HL L 2024/1689, 2024.7.12.)
- 6 Az AI Act elfogadása körülményeinek részleteit lásd *Vitkovics Bálint*, *Az Európai Unió mesterséges intelligencia szabályozásának koncepciója*. Themis 2024 december, DOI: 10.55052/themis.2024.2.163.
- 7 A Tanács 85/374/EGK irányelve a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről (HL L 210., 1985.8.7., 29–33. o.)
- 8 Európai Bizottság, *Javaslat. Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a hibás termékekért való felelősségről*. COM(2022) 495 final.

amely a jogalkotási folyamatot követően az új termékfelelősségi irányelv⁹ formájában került elfogadásra.

Jelen tanulmányunkban az új termékfelelősségi irányelv elfogadására tekintettel vizsgáljuk a termékfelelősség jogintézményének hazai bírósági gyakorlatát. Célunk annak feltárása, hogy a magyar bíróságok miként értelmezték és alkalmazták az irányelv korábbi rendelkezéseit. Az elemzés különösen azért indokolt, mert bár az új irányelv több ponton módosította a szabályozást, annak alapvető logikája és tartalmi szerkezete változatlan maradt.

2. Termékfelelősség hazai fejlődése

A termékfelelősség jogintézményének kialakulása nem értelmezhető kizárólag az európai jogtörténet keretei között, mivel az Amerikai Egyesült Államokban lezajlott jogfejlődés is jelentős szerepet játszott a vizsgált jogintézmény formálódásában. Erre figyelemmel egyes szerzők az észak-amerikai országot a termékfelelősség „hazájaként” említik.¹⁰ Bár a termékfelelősséggel kapcsolatos jogi gondolkodás gyökerei a XX. század elejéig nyúlnak vissza, és ebből az időszakból már fellelhetőek jelentős bírósági döntések, mégsem állítható, hogy a termékfelelősség ekkor már kialakult jogintézmény lett volna. Jelen tanulmányunkban azt a jogirodalmi állásponttal értünk egyet, amely szerint a termékfelelősség viszonylag új felelősségi konstrukcióként az 1960-as években intézményesült, jóllehet annak jogtörténeti előzményei ennél korábbra nyúlnak vissza.¹¹

A hibás termékért való felelősség esetében az egyik meghatározó jogi problémát a termelési folyamat megváltozása jelentette, amely a fogyasztási szokások alakulására is számottevő hatást gyakorolt: a terméket előállító gyártó és a termék tényleges használója között gyakran nem jött létre szerződéses jogviszony. Ez a körülmény pedig jogdogmatikai és méltányossági szempontból kétséges tette a károsult által a gyártóval szemben érvényesíteni kívánt közvetlen kártérítési igény lehetőségét.¹²

Magyarország esetében ez a kérdéskör a jogalkalmazás során akkor vetődött fel először, amikor több televíziókészülék kigyulladt, és a káreseményekkel

9 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/2853 irányelve a hibás termékekért való felelősségről és a 85/374/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 2024/2853, 2024.11.18.)

10 Lásd *Fézer Tamás*, Termékbiztonság, termékfelelősség, szolgáltatások nyújtásának különös követelményei. In: *Szikora Veronika (szerk.)*, Magyar Fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel. Debrecen, 2010, 226. o.

11 *Weiss Emília*, A termelői felelősségről – a Legfelsőbb Bíróság két ítélete kapcsán. *Magyar Jog*. 1987/12. 1027. o.

12 *Weiss*, 11. lj. hivatkozott mű, 1028. o.

kapcsolatos igényérvényesítés során fény derült arra, hogy a televíziókészülékek tűz- és robbanásveszélyesnek bizonyultak. Erre tekintettel kérdésessé vált a hibás terméket forgalmazó vállalkozás felelősségének megállapíthatósága. A tüzesetek kapcsán egyes szerzők már ekkor elmozdulást véltek felfedezni a magyar bírói gyakorlatban a termékfelelősségi tényállások irányába,¹³ míg mások túlzottnak tartották az ilyen messzemenő következtetések levonását tekintettel arra, hogy az akkori Legfelsőbb Bíróság ezeket a döntéseket nem közölte iránymutatásul.¹⁴ Ez utóbbi álláspontot látszik megerősíteni a hazai kommentárirodalom is, amely szerint 1986-ig a hazai bíróságok azon az alapon utasították el a károsultak által előterjesztett kereseteket, hogy nem állt fenn a károsultak és a gyártó között szerződéses jogviszonyuk.¹⁵

Hazánk vonatkozásában valóban 1986 tekinthető olyan szimbolikus dátumnak, amely a magyar termékfelelősségi jog létrejöttét szempontjából jelentős mérföldkőnek számít. Ebben az évben ugyanis a Legfelsőbb Bíróság két meghatározó döntést tett közzé. Az egyik döntés értelmében a *Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény* (rPtk.) szerinti általános felelősségi szabályokat kell alkalmazni azokban az esetekben, amikor a károkozó a terméket előállító gyártó, és a káresemény az általa előállított termékre visszavezethetően következik be.¹⁶ Ezt egészítette ki a másik bírósági döntés, amely lehetővé tette a gyártóval szembeni közvetlen igényérvényesítést a kontraktuális felelősség szabályai alapján.¹⁷ E két döntést értékelte később érzékletesen Weiss Emília kapunyitásként.¹⁸ Ez az asszociáció valóban helytállónak tűnik, mivel ezzel a két döntésével a bírói gyakorlat megteremtette a lehetőséget a károsult számára, hogy a gyártóval szemben közvetlen érvényesíthesse kárigényét a deliktuális felelősség keretei között. Érdeemes megjegyezni ezzel összefüggésben, hogy a magyar jog lépést tartott az Európai Gazdasági Közösséggel, ahol 1985-ben került elfogadásra a termékfelelősségi irányelv, míg Magyarországon a hivatkozott bírói döntések egy évvel később, 1986-ban tették lehetővé elvi szinten a hibás termékért való felelősséget, igaz, ekkor még ennek nem volt konkrét jogszabályi alapja. A termékfelelősség jogszabályba foglalására azonban nem kellett sokat várni, mivel a jogalkotó néhány éven belül elfogadta a *termékfelelősségről szóló 1993. évi X. törvényt* (Tftv.), amely 1994. január 1-jén hatályba is lépett.¹⁹ A Tftv. szabályozási

13 Lásd *Csurgó Ottó*, A termékfelelősségi eszme térhódítása a magyar bírói gyakorlatban. Jogtudományi Közöny, 1987/2. 101–102. o.

14 Lásd *Weiss*, 11. lj. alatt hivatkozott mű 3. lábjegyzet.

15 *Vékás Lajos és Gárdos Péter* (szerk.), Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Budapest, 2024, ujjogtar.hu/#doc/db/367/id/A14Y1522.KK/ts/20240101/lr/chain35303 (letöltés 2025. január 10.).

16 BH 1986. 501.

17 BH 1986. 512.

18 *Weiss*, 11. lj. alatt hivatkozott mű 1027. o.

19 Tftv. 14. § (1) bekezdés.

logikája és rendszere az uniós termékfelelősségi irányelvet vette alapul, és azzal összhangban állt.²⁰ Ez mindenképpen megkönnyítette Magyarország későbbi uniós csatlakozását, amely szempont a Tftv. elfogadása során a magyar jogalkotó tudatosan mérlegelésének része volt.²¹

A termékfelelősség hazai szabályozásának újabb állomását jelentette az új magánjogi kódex elfogadása, amelynek keretében merült fel kérdésként a Tftv. rendelkezéseinek inkorporálása a *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvénybe* (Ptk.). A Magyar Közlöny 2002. január 31. napján megjelenő 2. száma tartalmazta az új Ptk. koncepcióját, amely „indokoltnak és szükségesnek” tartotta a termékfelelősségi szabályok beemelését annak ellenére is, hogy akkor a legtöbb tagállamban külön jogszabályban szabályozták.²² A koncepció a logikai elhelyezés során figyelembe vette a termékfelelősség szerződésszegési és kvázi-szerződésszegési vonatkozásait, és mindezekre tekintettel a felelősség egyéb esetei között javasolta annak elhelyezését.²³

3. Hatályos szabályozás

A Ptk. kodifikációja során az említett koncepcióban foglaltak érvényesültek, így az új törvénykönyv inkorporálta a Tftv. rendelkezéseit a magánjogi kódex deliktuális felelősségi részében, azon belül is a felelősség egyes esetei között. Gyakorlati szempontból a termékfelelősségi szabályok Ptk.-ba történő beemelése nem eredményezett jelentős tartalmi változást, mivel a Ptk. érdemben nem módosította a korábbi szabályozást.²⁴

A termékfelelősség körében a károkozónak azt a gyártót tekintjük, aki a hibás termék következtében előálló termékárért tartozik felelősséggel.²⁵ A termékár két fő típusát különíthetjük el: személyi és dologi kár. Személyi kárról akkor beszélünk, amikor a hibás termék miatt bekövetkező kár valakinek a halálára, testi sérülésére vagy egészségkárosodására vezethető vissza.²⁶ A dologi kárnak minősül az a károsodás, amikor a hibás termék más dologban okoz kárt, feltéve, hogy a kár összege a káresemény bekövetkeztekor meghaladja az ötszáz eurónak megfelelő – a Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyama szerint számított

20 Lásd *Darázs Lénárd*, Termékfelelősség a franchise rendszerekben. In: *Kisfaludi András*, Liber Amicorum. Studia E. Weiss dedicata. Budapest, 2002, 52. o.

21 Lásd Tftv indokolás 1. pont.

22 Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója 168. o.

23 Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója 169. o.

24 Lásd *Lábady Tamás*, Felelősség a szerződésen kívül okozott kárért. In: *Vékás Lajos (szerk.)*, A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. Budapest, 2013, 959. o.

25 Ptk. 6:550. §.

26 Ptk. 6:552. § a) pont.

– forintösszeget. A dologi kár további feltétele, hogy károsodott dolog szokásos rendeltetése szerint magánhasználat vagy magánfogyasztás tárgya legyen, és azt a károsult rendszerint ilyen célra használta.²⁷ A személyi és a dologi kár közötti leglényegesebb különbség a személyi kár abszolút jellegében ragadható meg. A hibás termék által más személy életében, testi épségében vagy egészségében okozott negatív következmény önmagában, mindenféle további feltétel nélkül megalapozza a gyártóval szembeni eredményes igényérvényesítést. A dologi kár esetében ezzel szemben két konjunktív feltétel fennállása szükséges: egyrészt az ötszáz eurós értékhatár túllépése, másrészt a károsult dolog céljának és tényleges használatának magánjellege. A Ptk. rendelkezéseinek elemzése alapján a jogirodalom arra az álláspontra jutott, hogy a dologi kár nem foglalja magában a hibás terméket, mivel normaszöveg a más dologban bekövetkező kárról rendelkezik. Ebből következően nem érvényesíthetők a hibás terméket vonatkozásában a felferült tapadó és dologi következménykárból eredő igények. A szakirodalom e körben rámutat arra, hogy a dologi következménykár olyan károsodásra utal, amely a más dolog sérülésében vagy megsemmisüléséből kifolyólag a károsult vagyonában következik be, mint például az elmaradt haszon.²⁸

A hazai bírói gyakorlat is foglalkozott a következménykár kérdésével. Egyik döntésében a Szegedi Ítéltábla megállapította, hogy a termékfelelősség keretében a gyártó a hibás terméke által más dologban okozott következménykárok megtérítésére kötelezhető.²⁹ A bíróság álláspontja szerint a termékfelelősség körében a következménykár a termék hibájából eredő, azzal okozati összefüggésben más dologban keletkezett kár.³⁰ Az irányadó tényállás alapján a károsult gépjárművet vásárolt, amelynek motorját a per alperese gyártotta. A gépjármű a garázsban kigyulladt, a tüzet a tűzoltóságnak kellett eloltania, és a tüzeset a garázsban tárolt ingóságokat is érintette. A bíróság megítélése szerint a hibás terméket érintő kárra a termékfelelősség nem alkalmazható, ennél fogva a hibás termék hibája miatti vagyoni hátrány, azaz a tapadókár kívül esik a termékfelelősség körén. Ennek megfelelően a gépjárműben keletkezett tűzkár nem minősül más dologban bekövetkezett következménykárnak, hanem a hibás termékhez kötődő tapadókárnak, amelyre a termékfelelősség szabályai nem terjednek ki. Ezzel szemben a garázsban tárolt ingóságokban keletkezett kár más dologban bekövetkezett következménykárnak minősült, amely így a termékfelelősségi szabályok hatálya alá tartozott.³¹ Az ítéltábla döntésében kiemelte a Legfelsőbb

27 Ptk. 6:552. § b) pont.

28 Lásd *Fuglinszky Ádám*, Kártérítési jog. Budapest, 2015, 639. o.

29 Szegedi Ítéltábla Pf.I.20.724/2011/6. (megjelent BDT 2013. 2927.); Az előzményi perben is akként foglalt állást a Szegedi Ítéltábla, hogy a hibás termék körében jelentkező tapadókár kívül esik a termékfelelősség körén.; Lásd Szegedi Ítéltábla Pf.I.20.115/2008/4.

30 BDT 2013. 29227.

31 BDT 2013. 2927.

Bíróság BH 2005. 354. számú határozatát, amely szerint termékkárnak azok a következménykárok minősülnek, amelyek a termék hibája folytán keletkeztek, ugyanakkor maguk a termék hibájából eredő károk kívül esnek a termékfelelősség hatályán.³² A Kúria ezt az álláspontot később megerősítette.³³

A fentiekben említett tárgykörrel összefüggésben hivatkozunk továbbá az Európai Unió Bíróságának (EuB) azon ítéletére is, amely a termékfelelősségi irányelv értelmezése körében megállapította, hogy a tagállamok nem korlátozhatják sem a személyi, sem a dologi kárból eredő vagyoni károk körét.³⁴

A termékfelelősség esetében a termék fogalma szintén különös jelentőséggel bír, mivel a felelősségi tényállás egyik lényegi elemét alkotja. A Ptk. értelmében terméknek minősül minden ingó dolog, akkor is, ha utóbb más dolog alkotórésze lett.³⁵ Az alkotórész vonatkozásában érdemes ismételtelen megemlíteni azt a jogesetet, amelyben a károsult a gépjárművébe beépített hibás elektromos panel kapcsán arra hivatkozott, hogy az önálló terméknek minősült. A bíróság azonban nem osztotta ezt az álláspontot, mivel a perbeli elektromos panel akkor minősülhetett volna önálló terméknek, ha azt már eredetileg is olyan önálló dologként szolgáltatták volna, amelyet utóbb építettek be a gépjárműbe.³⁶

Ezzel összefüggésben indokoltnak tartjuk jelezni, hogy a technológiai és műszaki változások következtében a Ptk. szerinti termékfogalom, különös tekintettel az összekapcsolt termékekre, egyre kevésbé tartható. A megváltozott gyártási folyamatok miatt új terméktípusok jelentek meg, amelyek nem illeszthetők a hagyományos, ipari gyártáson alapuló régi termékfelelősségi irányelv szerinti termékfogalomba. Jó példa erre az összekapcsolt termék, ahol a fizikai dolog tartósan összekapcsolódik egy szolgáltatással, amely nélkül a termék nem használható rendeltetészerűen. További kérdéseket vetnek fel az önállóan forgalmazott szoftverek is. A hazai szakirodalom többször foglalkozott a termékfogalom kihívásaival.³⁷ Az új termékfelelősségi irányelv is reagált az időközben bekövetkezett változásokra, kiterjesztve a termék fogalmát a szoftverekre és digitális fájlokra.³⁸

32 Legfelsőbb Bíróság V.Pfv.VII.20.620/2004/14. (megjelent BH 2005. 354.).

33 Lásd Kúria Pfv.V.22.477/2016/7.

34 C-203/99. sz. Henning Veedfald kontra Århus Amtskommune ügyben 2001. május 10-én hozott ítélet [EBHT 2001., I-3586. o.] 29. bekezdés.

35 Ptk. 6:551. §.

36 BDT 2013. 2927.

37 Lásd például *Darázs*, 20. lj. alatt hivatkozott mű; *Fuglinszky*, 28. lj. alatt hivatkozott mű; *Hajnal Zsolt*, Az európai termékfelelősségi szabályozás reformjának lehetséges útjai, *Fogyasztóvédelmi Jog 2022/2*, [uj.jog-tar/#doc/db/557/id/A2200203.FVO/ts/20240701](#) (letöltés 2025. január 10.); *Bartl Bálint*, A hibás termékekért való felelősség új irányai. *Fontes Iuris*, 2023/2–4, 25–26. o.; A Szegei Ítéletábra egyik ítéletében ki is mondta, hogy a szolgáltatás tárgyában, a termékben bekövetkezett károkkal kapcsolatban a termékfelelősség szabályai nem alkalmazhatóak. Lásd BDT 2013. 2927.; Az ítéletábra álláspontja a törvényszöveg alapján támogatható, mivel a Ptk. valóban ingó dologról beszél, és ennek a szolgáltatás önmagában véve nem felel meg.

38 Új termékfelelősségi irányelv 4. cikk 1. pont.

Álláspontunk szerint ez a fogalombővítés szükséges és indokolt az összhang biztosítása érdekében a jogszabályok és a gyártási folyamatok között. Emiatt a Ptk. termékfogalmát is módosítani szükséges. E körben két technikai megoldás látszik elképzelhetőnek.

Az egyik szerint a Ptk. termékfelelősség körében szabályozott termékfogalom bővítését jelenti, amelyhez kapcsolódóan a *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény* VI. Fejezetében szabályozott átmeneti rendelkezések kiegészítése szintén indokolt azzal, hogy a módosított termékfogalom kizárólag a 2026. december 9. napját követően forgalomba hozott termékekre vonatkozik, az azt megelőzően forgalmazott termékek esetében a régi termékfelelősségi irányelv az irányadó.³⁹ A másik megoldás a Ptk. dologfogalmának bővítése. Ez utóbbi a jelenlegi ismereteink szerint még idő előtti, mivel a gyakorlatban nem merült fel jelentős igény a dologfogalom koncepcionális átgondolására, azonban a technológiai fejlődés miatt várhatóan szükségessé válhat a későbbiek során.

A termékhez hasonlóan a gyártó fogalma is meghatározó, mivel e személyi kör viseli a felelősséget a hibás termékért. A Ptk. értelmében a gyártónak minősül a végtermék, a résztermék vagy az alapanyag előállítója.⁴⁰ Gyártónak minősül továbbá az is, aki a terméket védjeggyel vagy egyéb megkülönböztető jelzésével önmagát a termék gyártójaként tünteti fel.⁴¹ A szakirodalomban ezt a személyi kört kvázi gyártónak nevezik.⁴² A technológiai és műszaki változások nyomán felmerült a gyártó fogalmának újragondolása iránti igény.⁴³ Ennek eredményeként az új termékfelelősségi irányelv szakít a korábbi végtermék, résztermék, alapanyag trichotonóm szemlélettel, helyette a termék és alkotórész kettőségét vezette be, és ehhez mérten szabályozta a gyártó, a forgalmazó és az importőr fogalmát, külön rendelkezve a gyártó ellenőrzési körének terjedelméről.⁴⁴ A gyártó mellett indokolt külön is megemlíteni a forgalmazót és importőrt, mivel a termékfelelősségi szabályozás a károsult jogainak biztosítása érdekében⁴⁵ az értékesítési lánc egészére kiterjed, így bizonyos esetekben az importőr vagy a forgalmazó gyártóként felel.⁴⁶

A termékfelelősség szigorú, objektív felelősségi jellege különösen a gyártó mentesülési okai tekintetében érvényesül. E felelősségi tényállás esetén a gyártó

39 Ennek indoka az új termékfelelősségi irányelv 2. cikk (1) bekezdés és 21. cikk rendelkezései.

40 Ptk. 6:553. § (1) bekezdés.

41 Ptk. 6:553. § (1) bekezdés.

42 Lásd *Darázs*, 20. lj. alatt hivatkozott mű 58. o.; *Fuglinszky*, 27. lj. alatt hivatkozott mű 599. o.

43 Lásd *Bartl*, 37. lj. alatt hivatkozott mű 27–28. o.

44 Lásd új termékfelelősségi irányelv 4. cikk 5., 10., 12. és 14. pont.

45 Lásd *Weiss Emilia*, A gyártó vállalat felelőssége a fogyasztó irányában. Döntőbíráskodás, 1971/3, 83. o.

46 Ptk. 6:553. (2)–(3) bekezdés.; Lásd továbbá Legfelsőbb Bíróság, Pfv.VI.23.641/1998. (megjelent BH 2000. 350.).

kizárólag a Ptk.-ban meghatározott mentesülési okok fennállása esetén mentesülhet gyártói felelőssége alól. Ilyen mentesülési ok lehet, ha a terméket nem hozta forgalomba, nem üzletszerű forgalmazás céljából állította elő, nem üzletszerű gazdasági tevékenysége körében gyártotta vagy forgalmazta, a termék hibátlan volt a forgalomba hozatala időpontjában, a hiba nem volt felismerhető a tudomány és technológia forgalomba hozatalkori állása szerint, illetve ha a hibát jogszabály vagy kötelező hatósági előírás okozta.⁴⁷ E felsorolásból is kitűnik, hogy a forgalomba hozatal időpontja kiemelt jelentőségű, amellyel kapcsolatban az EuB több ítéletet is hozott, kiemelt figyelemmel az igényérvényesítésre nyitva álló szubjektív és objektív határidőre.⁴⁸

Végül indokolt külön is foglalkozni a hiba fogalmával, különös tekintettel a termékfelelősség és a hibás teljesítés elhatárolására. A hibás teljesítés és a termékfelelősség esetében a hiba fogalma tartalmilag nem egyeztethető össze. A hibás teljesítés rendszertani besorolása, valamint normatív szövegezése egyaránt feltételez egy felek közötti, tipikusan szerződéses jogviszonyt, amely valamely szolgáltatás teljesítésére irányul.⁴⁹ A teljesítés hibás, ha nem felel meg az irányadó szerződésben vagy jogszabályban előírt minőségi követelményeknek.⁵⁰ A termékfelelősség esetén a hiba ezzel szemben nem a szolgáltatásra, hanem a Ptk. 6:551. § szerinti termékre vonatkozik, illetve nem kapcsolódik egy konkrét szerződésben vagy jogszabályban előírt minőségi feltételhez, hanem a terméktől általában elvárható biztonsági szinthez, amely értelmezéséhez a jogalkotó példálózó jelleggel több szempontot is rögzített.⁵¹ A hibás teljesítés és a termékfelelősség két eltérő jogintézmény, amelyek alkalmazása a gyakorlatban is eltér. A károsult a termékfelelősség alapján, szerződés hiányában is közvetlenül érvényesítheti kárigényét a gyártóval szemben, ezzel szemben szerződéses jogviszony hiányában hibás teljesítésre hivatkozással nem érvényesíthető szavatossági igény, ideértve a hibás teljesítésből eredő kár megtérítését is.⁵²

Tekintettel arra, hogy a Ptk. nem tartalmaz egzakt jogi definíciót termékhibára, annak tartalmi kereteinek meghatározása a bírói gyakorlatra hárult. A vizsgált jogesetek jelentős részében a jogvita központi elemét képezte a termékhiba megállapításával kapcsolatos kérdések tisztázása. A jogirodalom a termékhibákat azok típusa szerint csoportosítja, ennek megfelelően beszélhetünk gyártási, tervezési (másként fogalmazva konstrukciós) hibáról, valamint nem megfelelő,

47 Ptk. 6:555. § (1) bekezdés.

48 Lásd például C-203/99.; C-127-04. sz. Declan O'Byrne kontra Sanofi Pasteur MSD Ltd (korábban Aventis Pasteur MSD Ltd) és Sanofi Pasteur SA (korábban Aventis Pasteur SA) ügyben 2006. február 9-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-1313. o.].

49 Ptk. 6:157. § (1) bekezdés.

50 Ptk. 6:157. § (1) bekezdés.

51 Ptk. 6:554. § (4) bekezdés.

52 Lásd Fővárosi Ítéletábla 13.Pf.40.253/2016/4.

azaz hibás tájékoztatásról.⁵³ Bármely hibatípusról is legyen szó, a fő vizsgálati szempont az általában elvárható biztonsági szint megléte,⁵⁴ ugyanis ennek hiányában nem állapítható meg a termékhiba. Fontos szabály továbbá, hogy egy termék nem minősül hibásnak pusztán azért, mert utóbb nagyobb biztonságot nyújtó termék került forgalomba.⁵⁵ A termék hibás voltának megítélése tehát minden esetben egyedi, a Ptk.-ban meghatározott szempontok figyelembevételével történik,⁵⁶ és több esetben szakértő bevonását teheti indokolttá.⁵⁷

4. Bírói gyakorlat

A termékfelelősségre vonatkozó hazai bírói gyakorlat kezdetben nem volt számottevő, amit a magyar jogirodalom a jogintézmény újdonságával és viszonylagos ismeretlenségével magyarázott.⁵⁸

Jelen tanulmányban a Ptk. hatálybalépését követő joggyakorlatot a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett döntések alapján vizsgáltuk. Ezzel összefüggésben két előzetes megállapítást teszünk. Egyrészt a bemutatott joggyakorlat nem kizárólag a Ptk. hatálya alatt keletkezett jogvitákat öleli fel, másrészt nem mutatkozik érdemi növekedés a termékfelelősséggel kapcsolatos társadalmi ismeretek terén, mivel az elmúlt szűk tíz évben mindössze mintegy két tucat olyan ítélet született, amely érdemben foglalkozik ezzel a felelőségi tényállással. Figyelembe véve a bírósági ügyérkezési adatokat ezek a perszámok csekélynek tekinthetők, így a termékfelelősség nem minősül széles körben elterjedt pertípusnak.

Az említett megállapításokat többféleképpen magyarázhatjuk. A termékbiztonsági szabályozás a termékek tekintetében általánosan magas szintű biztonságot teremtett, amely jelentősen minimalizálta a hibás termékre visszavezethető károsodásokat. Bár nem vitatjuk a termékbiztonság jelentőségét, felmerül további lehetőségként, hogy a magyar társadalom számára továbbra is idegen az immár több mint harminc éve jogszabályi szinten is szabályozott termékfelelősségi rezsim és ennek következtében inkább a már jól megszokott szavatossági

53 Lásd *Kim Sunghyo*, *Crashed Software: assessing Product Liability for Software Defects Automated Vehicles*. *Duke Law & Technology Review*, 2018/1, 304–307. o.; *Rajneri Karageorgevitch Eleonora*, *La notion de défectuosité du produit dans les jurisprudences des pays européens*. *Revue internationale de droit comparé*. 2015/1. 189–190. o. DOI: 10.3406/ridc.2015.20481; *Fuglinszky*, 27. lj. alatt hivatkozott mű 631–635. o.; Kúria Pfv.20.212/2021/6.

54 Ptk. 6:554. § (1) bekezdés.

55 Ptk. 6:554. § (2) bekezdés.

56 Ptk. 6:554. § (1) bekezdés.

57 Lásd Fézer, 10. lj. alatt hivatkozott mű 235. o.

58 Lásd Darázs, 20. lj. alatt hivatkozott mű 52–53. o.

igényeket érvényesítik. A termékfelelősségről való társadalmi diskurzusok erősödését jellemzően vállalati botrányok indítják el, amelyek során merülnek fel a gyártót érintő felelősségi kérdések, illetve a károsult és a gyártó közötti viszonyrendszer természete. Magyarország esetében azonban jelentősebb botrányok nem igazán fordultak elő, ezért nem kezdődhetett el széleskörű párbeszéd a termékfelelősség szerepéről, előnyeiről és hátrányairól.

Sajnálatos módon nem áll rendelkezésünkre olyan friss kutatás, amely a magyar társadalom kártérítési joggal kapcsolatos általános és speciális jogismereteit, illetve attitűdjét vizsgálta volna. Ezért nem adhatunk teljes bizonyossággal választ a termékfelelősségi perek alacsony számával kapcsolatos kérdésekre. Mindezek fényében elsődlegesen a termékfelelősséggel kapcsolatos, kis esetszámot felölelő hazai bírói gyakorlat ismertetését tűztük ki célul. Az egyes jogeseteknél figyelembe vettük a különböző ítélkezési szinteket a mérlegelési szempontok és érvrendszer feltárása érdekében.

4.1. Tervezési és gyártási hiba

A kutatásunk során vizsgált jogesetek többsége arra válaszol, hogy mikor lehet egy termék hibáját megállapítani. A jogvitákban a károsultak jellemzően tervezési vagy gyártási hibára hivatkozva állították a termékhibát. Az alábbiakban az ilyen hibákhoz kapcsolódó jogeseteket mutatjuk be.

Egy, a Fővárosi Törvényszék előtt folyó ügyben a termékhiba körében kellett dönteni egy gázpalack bekötése során történt baleset kapcsán. A károsultak a perbeli gázpalackot egy töltőállomáson vásárolták, és állításuk szerint a kár a palack hibájára volt visszavezethető, mivel abból kiáramló gáz szelepfagyást okozott és ez váltotta ki a balesetet. Állításuk szerint a gyártó korszerűbb műszaki megoldással csökkenthette volna a felfagyás veszélyét. A forgalmazó álláspontja szerint a kár nem a termék hibájából származott, hanem azt a palack szabálytalan bekötése okozta. A törvényszék nem találta bizonyítottnak a termékhibát, mivel a szakértő nem talált szelephibát. A palack bekötésekor megfelelt a hatályos jogszabályi követelményeknek. A bíróság értékelte azt a tény is, hogy a perbeli gázpalack már évek óta forgalomban volt, korszerűnek számított, és csak elhanyagolható számú hibát produkált. A bíróság nem vitatta, hogy a palackcsere során jegesedés történt, de ezt a cserét végző személy felróható mulasztásának tekintette, nem pedig a termék hibájának.

A Fővárosi Törvényszék továbbá nem tartotta megállapíthatónak a termékhibát pusztán azért, mert a piacon létezett nagyobb biztonsági szintet nyújtó termék. A bíróság megállapította, hogy a forgalmazó töltőállomáson kihelyezett tájékoztatója egyértelmű volt a bekötésre vonatkozó előírásokat illetően, amellyel eleget tett az őt terhelő tájékoztatási kötelezettségnek. A perben mind a forgalmazó,

mind a gyártó alperesként szerepelt. A bíróság felhívta a figyelmet arra, hogy a töltőállomást üzemeltető alperes forgalmazónak minősült, míg a gázpalackot megtöltő alperes gyártónak. Mivel a forgalmazó megadta a szükséges felvilágosítást a termék gyártójáról, nem minősült gyártónak, így nem lehetett a termék-felelősség alanya.⁵⁹ A másodfokú bíróság helyesnek tartotta az elsőfokú bíróság érvelését, ezért az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.⁶⁰ A felülvizsgálati eljárás során a Kúria megállapította, hogy önmagában a termékhiba típusa nem meghatározó, hanem a biztonságos használatra kiható hiányosságok és hibák bírnak jelentőséggel. A termékhiba bizonyítása a károsultat terheli, amelynek a károsultak a szakértői vélemények alapján nem tudtak eleget tenni. A felülvizsgálati bíróság hangsúlyozta, hogy tájékoztatás szakszerűségét külön rendelet szabályozza, ezért a piacfelügyeleti törvény generális szabályai nem alkalmazhatók. A Kúria szerint a használati útmutatóért a gázkiskereskedő felel, nem pedig a gyártó, ugyanakkor megállapította, hogy a tájékoztatást megfelelt a vonatkozó rendelet előírásainak.⁶¹

A Győri Járásbíróság egyik ítéletében rámutatott arra, hogy a gyártási hiba fogalma az anyaghibához képest tágabb értelmezést igényel. A perbeli tényállás szerint a káresemény oka egy motoralkatrészt alkotó hengerpersely hibája volt. A gyártási hiba körében a vizsgálat kiterjedt a hengerpersely előállítására, valamint annak beszerelésére is. Ezzel összefüggésben a szakértő kizárta a hőkezelés és megmunkálás miatti hiba lehetőségét. Az előzőkre tekintettel a termék a gyártáskor nem minősült hibásnak, ezért a gyártó felelőssége nem volt megállapítható.⁶² A másodfokú bíróság álláspontja szerint a károsultnak kellett bizonyítania a kárt, a termék hibáját, valamint a kettő közötti okozati összefüggést. A termékhiba bizonyítása szakértő bevonását követelte meg, amelynek a károsult eleget tett. A szakértő az anyagvizsgálat során egyértelműen megállapította, hogy a termék a forgalomba hozatal időpontjában hibátlan volt, megfelelt a rendeltetésszerű használat és az észszerűen elvárható igénybevétel követelményeinek. A bíróság álláspontja szerint a károsult a hibát két módon bizonyíthatta volna: vagy a gyártási hibával vagy pedig azzal, hogy a termék forgalomba hozatala után nem keletkezett hiba. Utóbbi esetben a teljes szervíztörténetet kellett volna bemutatni, ez azonban nem vezetett eredményre, mivel a károsult több mint ezer kilométer futóteljesítménnyel nem tudott elszámolni, így a károsult egyik lehetséges módon sem tudta bizonyítani a hibát.⁶³ A Kúria a felülvizsgálati eljárás során egyetértett az alsóbb szintű bíróságok döntésével, külön kiemelve

59 Fővárosi Törvényszék 64.P.24.803/2017/52.

60 Fővárosi Ítéletábra 6.Pf.20.389/2020/7-I.

61 Kúria Pfv.III.20.212/2021/6.

62 Győri Járásbíróság P.20.828/2012/86.

63 Győri Törvényszék P.20.650/2018/7.

a szakértő bevonásának szükségességét, tekintettel arra, hogy a hiba eldöntése különleges szakértelemet igényel.⁶⁴

Kiemelkedő szerep jutott a szakértőnek abban a jogesetben is, amelyben a károsult egy fitneszstúdióban edzésen vett részt. Az edzéshez használt gép működéséhez speciális ruházat viselése volt szükséges. Az edzés közben a károsult testével érintkezésbe került a gép fémből készült kapaszkodójával, amelynek következtében áramütés érte. A károsult az áramütés okozta egészségkárosodására hivatkozással érvényesítette kárigényét a gép gyártójával szemben. A szakértő véletlenszerűen kiválasztott speciális ruhák szigetelési ellenállását elemezte, azonban e tekintetben hibát nem tárt fel. A szakértő a perbeli gépet orvostechnikai eszköznek minősítette, és ennek megfelelően megállapította, hogy a gép tápegysége nem felelt meg az orvostechnikai eszközök esetében elvárt műszaki követelményeknek. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a szakértő a tápegység alkalmasságát kizárólag azon az alapon vitatta, hogy a gépet orvostechnikai eszköznek minősítette. A bíróság e minősítésnek nem tulajdonított jelentőséget, tekintettel arra, hogy a szakértő a túlfeszültség lehetőségét kizárta, és a tápegység kialakítását biztonságosnak találta. Mindezekre figyelemmel a Kúria nem tartotta megállapíthatónak a termék hibáját.⁶⁵

Egy másik jogvita alapjául egy vadászpuska hibás működése szolgált, amely egy lövés alkalmával műtéti beavatkozást igénylő, súlyos személyi sérülést okozott a károsultnak. Az eljárás során az elsőfokú bíróság szintén hangsúlyozta a bizonyítási kötelezettség körében érvényesülő következetes gyakorlatot, miszerint a károsult köteles bizonyítani a kár, a termékhiba, valamint a kettő közötti okozati összefüggés fennállását – a magyar bírói gyakorlat e téren korrelál az EuB gyakorlatával és a termékfelelősségi irányelv rendelkezésével.⁶⁶ A termékhiba bizonyítása ebben a jogvitában is szakértő bevonását tette indokolttá. A szakértő a baleset bekövetkezését a fegyver zárszerkezetére vezette vissza, azon belül pedig a fegyvergyártók körében jól ismert csappantyúlyukadás jelenségére. A perbeli vadászpuska szerkezete is erre engedett következtetni. A gyártó e körben nem vitatta, hogy a csappantyúlyukadás kiküszöbölése érdekében a perbeli fegyver szerkezetét később módosította. A szakértő szerint a vadászpuska nem nyújtotta az elvárható biztonságot. A gyártó ezzel szemben arra hivatkozott, hogy a fegyver megfelelt a vonatkozó C.I.P. vizsgálatnak és az egyéb releváns nemzetközi előírásoknak. A szakértő ezzel kapcsolatban felhívta a figyelmet arra, hogy a C.I.P. vizsgálat célja a legnyilvánvalóbb anyagszerkezeti és gyártási méretbeli

64 Kúria Pfv.V.20.224/2016/8.

65 Kúria III.Pfv.20.264/2021/7.

66 Lásd például a C-285/08. sz. Sociétés Moteurs Leroy Somer kontra Sociétés Dalkia France, Sociétés Ace Europe ügyben 2009. június 4-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-4733. o.], valamint a termékfelelősségi irányelv 4. cikkét.

előírásoknak való megfelelés ellenőrzése, ugyanakkor a tervezési szempontokra már nem terjed ki, ideértve a perbeli baleset szempontjából jelentős csappantyúlyukadás vizsgálatát is. A vizsgálat a hibás lőszer kiszűrését sem képes szavatolni lőszervizsgálat során, mivel az mintavételes eljárás keretében történik. A lőszer mélyhúzott fémrészei öregednek, amelyek repedéshez vezethetnek. Mindezek a fegyvergyártók előtt is ismert tények voltak.⁶⁷ A másodfokú eljárás során a Pécsi Törvényszék figyelembe vette a szakértő megállapításait, amely alapján arra a következtetésre jutott, hogy a perbeli vadászpuska fokozott kockázatot jelentett az egészségre és biztonságra. Figyelemmel volt továbbá azon perbeli adatra, amely szerint a gyártó is alkalmazott szakértőt a perbeli puska-modell vizsgálatára, mivel más fegyverek esetében is előfordult zárszerkezeti hibára visszavezethető baleset. Mindezekre tekintettel a törvényszék elfogadta azt a szakértői következtetést, miszerint a baleset oka a vadászpuska szerkezeti sajátosságaira visszavezethetően a zárszerkezet puskatokból való kirepülése volt, amely a lőszer csappantyúlyukadása miatt a zárszerkezetbe befúvó lőporgázok következtében megszüntették a fegyver reteszelését. Ezt a másodfokú bíróság a vadászpuska tervezési hibájának tudta be. Ez a jelenség a fegyvergyártók részéről már az 1885-ben gyártott Meniche puska óta ismert, miként a gyártó a konkrét puskamodell esetében is tudomással bírt a zárszerkezet hibájáról. A bíróság nem tartotta megalapozottnak azt a hivatkozást, amely szerint egy termék nem minősül hibásnak pusztán azért, mert utóbb nagyobb biztonságot nyújtó termék került forgalomba, hiszen a tervezési hiba egy több mint száz éve ismert jelenségre vonatkozott, és emiatt elvárható lett volna a gyártó gondoskodása a lőszerhibára visszavezethető kireteszelődés megakadályozásában.⁶⁸ A Kúria megerősítette a C.I.P. előírásoknak való megfelelés körében, hogy az nem eredményezhet mentesülést, mivel nem alkalmas az egyedi tervezési hibák kiszűrésére.⁶⁹

A Pécsi Járásbíróság járt el abban az ügyben, amelyben egy károsult tetőszerelési munkához vásárolt cserepeket. A szerelési munka megkezdésekor a cserepek széleiről és éleiről pattogni kezdett az anyag. A károsult erről értesítette a forgalmazót, aki a helyszíni szemle során fizikai sérüléseket észlelt, és ennek alapján a cserepeket kicserélték. A károsult az új cserepeknél is hibát talált: az anyag pattogott, a cserepek felülete nem volt sima, valamint nem illeszkedtek. Az újbóli jelzésre tekintettel a gyártó a saját laboratóriumában bevizsgálta a cserepeket. A vizsgálat eredménye szerint a cserepek minősége, fagyállósága és teherbíró képessége megfelelt az irányadó szabvány előírásainak. A károsult ennek ellenére gyártási hibára hivatkozással a bíróság előtt érvényesítette kárigényét. A perben részt vevő forgalmazó és gyártó álláspontja szerint a cserepek

67 Siklói Járásbíróság P.20.389/2013/59.

68 Pécsi Törvényszék Pf.20.327/2015/5.

69 Kúria Pfv.III.20.648/2016/9.

nem voltak gyári hibásak, a sérülések a kivitelezés során keletkezettek. Ebben a jogvitában is szakértő bevonása volt indokolt. A szakértő a cserepek bevizsgálása után megállapította, hogy azok megfeleltek a vonatkozó előírásoknak, szabványnak és a vállalt garanciális feltételeknek. A felületi érdesség alapvetően esztétikai hibának minősül, amely gyártási hibára volt visszavezethető. A cserepek látható éleinek érdessége ugyanakkor gyártástechnológiai sajátosságnak, nem pedig hibának minősült. A szélek és élek sérülése a szállítás vagy a rakodás során, esetleg a kivitelezéskor keletkezhetett. A szakértő szerint összességében a cserepek a teljesítés időpontjában alkalmasak voltak funkciójuk ellátására, és megfeleltek forgalomba hozataluk időpontjában a tudomány és technika állásának. Mindezekre tekintettel a járásbíróság azt állapította meg, hogy a gyártási hiba a perbeli cserepek vonatkozásában nem állt fenn.⁷⁰ Az elsőfokú döntéssel mind a másodfok, mind a Kúria egyetértett.⁷¹

A Budapest Környéki Törvényszék előtt lévő egyik jogvita egy üzemcsarnok kivitelezése körében felmerült termékfelelősségi kérdést érintett. A jogeset tényállása szerint a károsult az építéshez szükséges paneleket hibásnak találta, mivel állítása szerint a panelek belső oldali fegyverzete alatti poliuretán habban légzárványok alakultak ki, amelynek következtében fennállt a fegyverzet panelfalról való leválásának kockázata. Ez olyan, nem javítható hibának minősült, amely az üzemcsarnok használhatatlanná válását eredményezte. Ebben a peres eljárásban is szakértő bevonása volt indokolt. A szakértő megállapította, hogy a panelek nem hibásak, mivel rendeltetésüknek, épületfizikai, tartó- és épületszerkezeti követelményeknek megfeleltek. A törvényszék megállapítása szerint a szakvéleményt támasztja alá, hogy az épület kivitelezése óta eltelt időben sem következett be leválásból eredő károsodás. Ezt továbbá az is kétségesessé tette, hogy a fegyverzetet csavarozással rögzítették a vasbetonszerkezethez.⁷² A másodfokú bíróság rámutatott, hogy a termékfelelősség lényege az általában elvárható biztonsági szint teljesülésének vizsgálata. E körben az általában elvárható biztonsági színvonal el nem érése bír jelentőséggel. Ebből kifolyólag, amikor egy termék hibásként történő minősítése tárgyában kell döntenie a bíróságnak, akkor az eset összes körülménye figyelembevételével kell eljárni. A perbeli jogvitában a panelek megfeleltek a releváns szabványnak.⁷³ A Kúria a felülvizsgálati eljárás keretében a termékfelelősség szabályainak alkalmazását nem tartotta lehetségesnek, mivel a dologi károk tekintetében az csak a magánhasználat vagy magánfogyasztás tárgyát képező és a károsult által rendszerint ilyen célra használt dolgok esetében lehetséges. A jogvita alapjául szolgáló ügyben

70 Pécsi Járásbíróság 18.P.20.297/2013/59.

71 Pécsi Törvényszék Pf.20.016/2016/6.; Kúria, Pfv.IV.21.386/2016/7.

72 Budapest Környéki Törvényszék 11.G.21.279/2010/115.

73 Fővárosi Ítéletábla 13.Gf.40.253/2016/4.

a károsult saját üzleti tevékenysége érdekében döntött az üzemcsarnok létesítéséről, a panelek beszerelése is ennek a tevékenység végzéséhez kapcsolódott. Erre figyelemmel nem volt megállapítható sem a magánhasználat, sem a magánfogyasztás, ezért a gyártóval szemben a termékfelelősségi szabályok nem voltak alkalmazhatók – függetlenül attól, hogy a szakértői vélemény szerint a perbeli termékek nem minősültek hibásnak.⁷⁴

Az ismertetett ítéletek alapján a hazai joggyakorlat következetes a szakértő bevonásának szükségessége tekintetében: a termékhiba megállapításához jellemzően olyan különleges szakismeret szükséges, amely szakértő igénybevétele nélkül nem biztosítható. Ez gyakorlati szempontból jelentős terhet ró a károsultra, mivel a szintén következetes uniós és hazai gyakorlat szerint a károsult kötelezettsége a kár, a termék hibája és a kettő közötti okozati összefüggés bizonyítása. E körben a kár megítélése viszonylag egyértelműnek tűnik, a termékhiba bizonyítása azonban összetett kihívást jelent. Ezt tovább nehezítik a tudomány és technológia fejlődésével egyre bonyolultabb tervezési és gyártási folyamatok. Mindezekre figyelemmel a szakértői vizsgálat adott esetben hosszadalmas és költséges lehet, ami eltántoríthat egyes károsultakat igényük peres érvényesítésétől.

A termékhiba megállapításánál a bírói gyakorlat nem a hiba típusára helyezi a hangsúlyt, hanem a termék biztonságos használatára. A termékbiztonsági és minőségi előírásoknak vagy vizsgálatoknak való megfelelés önmagában még nem zárja ki a termékhiba fennállását, a bíróság ugyanis azt vizsgálja, hogy az adott hiba felismerésére vagy kiszűrésére ténylegesen alkalmasak voltak-e ezek az előírások. Ennek megítélése minden esetben az adott ügy egyedi körülményein alapul.

A bíróság a hiba megállapíthatósága körében azt is vizsgálja, hogy a kifogásolt hiba akadályozza-e a termék rendeltetésszerű használatát, illetve az elvárható biztonsági szintet. Ezért önmagában az olyan gyártási hiba, amely kizárólag esztétikai jellegű, nem elegendő a termékfelelősségi jog értelmében vett termékhiba megállapításához, és nem alapozza meg az ahhoz kapcsolódó jogkövetkezményeket sem.

4.2. Hibás tájékoztatás

A tervezési és gyártási hibák kérdésköre mellett a bírói gyakorlat érdemben foglalkozott a használati útmutató vagy a tájékoztatás hiányosságából eredő hibák megítélésével is. Az alábbiakban az erre vonatkozó ítélkezési gyakorlatot ismertetjük.

74 Kúria Pfv.V.22.477/2016/7.

Az egyik jogeset tényállása szerint a károsult bőrgyógyászati panaszaira gyógyszer szedett, azonban a jelentkező mellékhatások miatt annak szedését abba hagyta. A károsultnál később vesebetegség alakult ki, amely miatt szervátültetés vált indokolttá. A perbeli gyógyszer első törzskönyvi bejegyzésekor a károsult által tapasztalt mellékhatás még nem volt ismert, ezért nem szerepelt a gyógyszer-tájékoztatóban. A károsult gyógyszerhasználatára idején a gyártó rendelkezett egy globális felmérés eredményével, amely tartalmazta a nem várt vesebetegségre vonatkozó adatokat. A károsult megbetegedését követően a gyártó új felmérést készített, amely nem valószínűsítette a gyógyszer és a vesebetegség közötti okozati összefüggést, mégis módosította tájékoztatóját, feltüntetve a vesebetegséget, mint lehetséges mellékhatást. A felügyeleti hatóság engedélyezte a tájékoztató módosítását. A perbeli káresemény és a tájékoztató módosításának engedélyezése közötti időszakban a gyógyszer összetétele nem változott.

A gyártó álláspontja szerint nem volt felelősségre vonható, mivel a gyógyszer forgalomba hozatalának időpontjában a tudomány és technika állása szerint a hiba nem volt felismerhető. A Legfelsőbb Bíróság a lefolytatott bizonyítás alapján megállapította a gyógyszer-szedés és a vesebetegség – mint mellékhatás – közötti okozati összefüggést. A bíróság szerint nem volt vitatott, hogy az egészségkárosodást a nem megfelelő tájékoztató okozta. A bíróság ezzel összefüggésben megállapította, hogy a gyártó által hivatkozott mentesülési ok esetén a hibának a forgalomba hozatal időpontjában kellett felismerhetőnek lennie. A perbeli időszakban ugyan felmerültek olyan esetek, amelyek gyanúra adtak okot, ezek azonban önmagukban nem igazolták a kifogásolt mellékhatások felismerhetőségét, így ebben az időszakban a hiba nem volt felismerhető a tudomány és technika állása szerint.⁷⁵ A jogeset szempontjából fontos megemlíteni a másodfokú bíróság álláspontját, amely szerint a normaszöveg alapján nem határozható meg pontos időpont a termékhiba felismerhetőségére. Ezért a bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok elemzése és értékelése alapján határozhat arról, hogy a termékhiba a tudomány és technika állása szerint felismerhetőnek minősült.⁷⁶ A másodfokú bíróság rámutatott arra, hogy az első globális felmérés eredménye nem tette lehetővé tudományos megalapozottságú következtetések levonását, ezért később egy újabb, célzott felmérés készült a perbeli mellékhatás kialakulásának lehetőségéről. A lehetséges mellékhatások tájékoztatóban történő feltüntetése a gyártó jogkörébe tartozik, ezért a gyártó felelősége eldönteni, hogy a bizonyosság mely fokát tekinti alkalmasnak arra, hogy a tájékoztatóban feltüntesse a lehetséges mellékhatást. Ez azonban nem azonos a tudomány és technika állása szerinti felismerhetőséggel, hanem inkább a tudományos vizsgálatok megindítását alapozza meg. A másodfokú bíróság álláspontja szerint,

75 Legfelsőbb Bíróság Pfv.III.22.188/2010/6. (megjelent EBH 2011. 2407.).

76 Fővárosi Ítéletábla Pf.20.448/2010/4.

ha egy hosszú idő óta világszerte széles körben alkalmazott gyógyszer szedése mellett csak elvétve fordul elő bizonyos megbetegedés, logikus és elfogadható elvárás, hogy a gyártó kutatást végezzen a gyógyszerhasználat és a betegség közötti összefüggés feltárása érdekében. A vonatkozó szakági jogszabály szerinti bejelentési kötelezettség nem egyetlen esetben felmerült betegségre, hanem a gyártó által észlelt vagy tudomására jutott, a gyógyszer alkalmazási előíratában nem szereplő súlyos és nemkívánatos mellékhatásokra vonatkozik. Ennek egyik feltétele a gyógyszer szedése és a betegség kialakulása közötti oksági összefüggés lehetőségének fennállása. A másodfokú bíróság ezen körülmények alapján állapította meg a gyártó mentesülését, amely indokokkal a Legfelsőbb Bíróság is egyetértett.⁷⁷

Egy másik jogesetben a károsult egy atkairtószert forgalmazójával és gyártójával szemben kívánta érvényesíteni igényét, mivel a vegyszer alkalmazását követően méhei elpusztultak. A károsult állítása szerint a használati útmutatóban foglaltaknak megfelelően járt el, ezt azonban a forgalmazó és a gyártó is vitatta. Az elsőfokú bíróság szakértő bevonásával megállapította a vegyszer használati útmutatója és termékismertetője szakmai helytállóságát, ugyanakkor rámutatott arra, hogy noha a dokumentumok külön-külön megfeleltek a méhtartás szakmai követelményeinek, a felhasználási feltételek egymással összevetve mégsem voltak egyértelműek. A bíróság azt is megállapította, hogy a károsult a méhcsaládokat az átteleltetésre készítette elő, ennek érdekében zárta le a kaptárokat, noha biztosítania kellett volna a megfelelő levegőáramlást, mivel ennek hiányában a méhek elpusztulnak. A károsult figyelmen kívül hagyta, hogy a méhek fokozott nyugtalansága esetén javasolt a szabad kirepülés lehetőségének biztosítása. Mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság nem találta bizonyítottnak, hogy a károsodás hibás tájékoztatásra vezethető vissza, ezért a keresetnek nem adott helyt.⁷⁸ A másodfokú bíróság helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.⁷⁹ A Kúria a felülvizsgálati eljárás során külön is hangsúlyozta a tájékoztató szakszerű felhasználási útmutatását, különös tekintettel arra, hogy mikor, hány alkalommal és milyen hőmérséklet mellett szükséges a vegyszer alkalmazása. A tájékoztatóban külön szerepelt várható mellékhatásként a méhek természetes takarítási ösztönének aktiválása. A Kúria mindezekre figyelemmel az elsőfokú bírósággal egyetértésben arra a megállapításra jutott, hogy a tájékoztatás kitért minden lényeges körülményre és a biztonságos felhasználás feltételeire. A károsult tisztában volt azzal, hogy a takarítási ösztön aktiválódása mellékhatásként jelentkezhet, és ezt

77 Fővárosi Ítéletábla Pf.20.448/2010/4.; EBH 2011. 2407.

78 Hajdúböszörményi Járásbíróság 3.P.20.595/2015/65.

79 Debreceni Törvényszék 2.Gf.41.005/2018/6.

a méhek erőteljes nyugtalansága, valamint zúgása alapján tapasztalnia is kellett volna, ennek ellenére nem biztosított többletlevégozési lehetőséget.⁸⁰

A termékre vonatkozó használati útmutató és egyéb tájékoztatók a hazai joggyakorlat szerint akkor minősülnek megfelelőnek, ha egyrészt tartalmazzák a biztonságos felhasználáshoz szükséges lényeges körülményeket, másrészt megfelelnek az adott termékre vonatkozó szakmai követelményeknek, továbbá egyértelműek és világosak. Amennyiben ezek az elvárások teljesülnek, a tájékoztató hiányosságaira alapított termékhiba nem állapítható meg, így a termékfelelősség szabályai sem alkalmazhatók.

4.3. Elévülés

A termékhiba megállapítása mellett az egyik bírósági döntés külön kitért a termékfelelősséget érintő elévülési kérdésre. A bíróság ezzel kapcsolatos érvelését az alábbiakban ismertetjük.

A korábban ismertetett, garázsban álló és kigyulladt gépjárművel kapcsolatos jogvitában az elsőfokú bíróság a termékfelelősségi igény érvényesítésére vonatkozó határidőt vizsgálta. E körben a szabályozás szubjektív és objektív elévülési határidőt határoz meg az igényérvényesítésre. Eszerint a károsult hároméves határidőn belül érvényesítheti igényét, amelynek elévülése a tudomásszerzés időpontjától kezdődik, ennek hiányában pedig attól az időponttól, amikor kellő gondosság mellett tudomást szerezhetett volna a kár bekövetkezéséről, a termék hibájáról és a gyártóról. A gyártó felelőssége az általa történő forgalomba hozataltól számított tíz évig áll fenn.⁸¹ Az elsőfokú bíróság a tüzeset kapcsán megállapította, hogy a károsult azonnal tudomást szerzett a kár bekövetkezéséről. A tűzoltósági határozatból, valamint a két szakértői véleményből a károsult a tüzesetet követő két hónapon belül már a hiba okáról is tudomást szerzett. A gyártó és az importőr személye már a káresemény időpontjában ismert volt, mivel nevük szerepelt a gépjármű irataiban. Mindezekre figyelemmel a bíróság álláspontja szerint az elévülés az első szakvélemény elkészülésétől és annak károsult általi megismerésétől kezdődött. A rendelkezésre álló hároméves időszakban nem történt olyan károsulti intézkedés, amely megszakította volna az elévülést. A bíróság az iratok alapján megállapíthatónak tartotta, hogy a keresetlevél az elévülés bekövetkezése után került előterjesztésre.⁸²

Egy ítéletből messzemenő következtést levonni nem lehet, azonban ebből is kirajzolódik az a bírósági álláspont, hogy a szubjektív elévülési idő kezdőpontja

80 Kúria Pfv.III.21.047/2018/10.

81 Lásd Tft. 10–11. §, illetve Ptk. 6:558. §.; A Ptk. rendelkezése értelmében a gyártó tízéve objektív határideje jogvesztő.

82 Bács-Kiskun Megyei Bíróság 14.P.21.945/2010/24.

az a legkorábbi időpont, amikor a károsult tudomással bír a kár bekövetkeztének, a termék hibájának és okának, valamint a gyártó személyének.

5. Záró gondolatok

A termékfelelősség hazai kialakulásában a bírói gyakorlat megelőzte a jogalkotást, amikor két iránymutató bírósági döntés lehetővé tette a kártérítési felelősség megállapítását a károsult és a gyártó között az általános szerződésen kívül okozott kárért való felelősség szabályai keretében. Néhány évvel később azonban a jogalkotó is önálló törvényben szabályozta a termékfelelősséget, amely tudatosan összhangban állt a régi termékfelelősségi irányelv rendelkezéseivel. A Ptk. elfogadása érdekében nem változtatott a meglévő rendelkezéseken, azonban a törvényi előírásokat beemelte saját szabályozási körébe.

A Tftv. első évtizedében a jogirodalom az alacsony esetszámot a jogintézmény újdonságával és viszonylagos ismeretlenségével magyarázta. Jelen tanulmányunk keretében végzett kutatás alapján megállapítottuk, hogy a termékfelelősség, mint pertípus, nem tekinthető elterjedtnek. Álláspontunk szerint az e mögött meghúzódó okok pontos feltárása jogszociológiai kutatást igényel, amelynek ki kellene térnie a magyar társadalom általános és speciális jogismeretére.

A feldolgozott jogesetek többségében a fő jogkérdés annak eldöntésére korlátozódott, hogy a jogvitával érintett termék hibásnak minősül-e, és ennek megfelelően alkalmazható-e a termékfelelősség szankciórendszere. E körben a gyakorlat következetes a bizonyítási kötelezettség tekintetében: a károsultat terheli a kár, a termék hibája és a kettő közötti okozati összefüggés bizonyítása, míg a gyártónak a mentesülési okot kell bizonyítania. A vizsgált ügyek közös jellemzője a szakértő bevonásának szükségessége, amely – mint jeleztük – negatív hatással lehet a károsultak igényérvényesítésének folyamatára.

Az irányadó szabványoknak és előírásoknak való megfelelés önmagában nem teszi hibátlanná a terméket, mert a bíróság azt vizsgálja, hogy az adott termékre irányadó szabályok alkalmasak voltak-e az állított hiba felismerésére. Ebből kitűnik, hogy a termékhiba bírósági megállapításánál a hangsúly a biztonságos használaton van. Ehhez hozzátartozik a megfelelő tartalmú tájékoztató, amely elősegíti a kívánt biztonsági szint elérését. A tájékoztató akkor megfelelő, ha világos, egyértelmű és tartalmilag megfelel az irányadó szakmai szabványoknak.

Álláspontunk szerint a termékfelelősség olyan előremutató jogintézmény, amely érdekében hozzájárul a magánszemélyek fogyasztói jólétének minél magasabb szintű érvényesüléséhez. Az egyre bonyolultabbá váló gyártási folyamatok és az összetett értékesítési láncok egyaránt szükségessé teszik az objektív alapú

felelősség fenntartását. Mindezen pozitívumok ellenére a termékfelelősség joggyakorlata számos kihívást is felszínre hozott: a károsultak igényérvényesítése – különösen a szakértői bizonyítás indokoltsága miatt – idő- és költségigényes, emellett a jelenlegi szabályozási rendszer olyan ipari környezetet tükröz, amely napjainkra meghaladottá vált. Az új termékfelelősségi irányelv e tekintetben előrelépést jelent: igazodik a korszerű gyártási folyamatokhoz, pontosítja az egyes fogalmak tartalmát, és a bizonyítási szabályok módosítása révén kedvezőbb helyzetet teremt a károsultak számára. Ezzel összefüggésben két megjegyzés szükséges: egyrészt az új termékfelelősségi irányelv átültetése során elengedhetetlen a hatályos hazai szabályozás módosítása; másrészt a jogintézmény hatékony működése szempontjából aggályos lehet, hogy nem egy egységes szabályozási rendszer lesz alkalmazandó, hanem a termék forgalomba hozatalának időpontjától függően a régi vagy az új irányelv rendelkezéseinek megfelelően kell eljárni. Az ezzel kapcsolatos joggyakorlatról jelenleg – az implementációs időszak folyamatban léte miatt – még nem lehet megalapozott következtetéseket levonni.